

ZÁPIS

Student: Felix Borecký
Studijní program: Obecná teorie a dějiny umění a kultury
Studijní obor: Estetika
Název práce: „Role imaginace v estetické zkušenosti u Mikela Dufrenna“
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: PhDr. Miloš Ševčík, Ph.D.
Oponenti: doc. Mgr. Josef Fulka, Ph.D.
prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.
Datum obhajoby: 24. 2. 2017
Místo obhajoby: UK FF, Celetná 20, Praha 1, místnost č. 203
Předseda komise: prof. PhDr. Vlastimil Zuska, CSc.

10:31 Předseda komise prof. PhDr. Vlastimil Zuska, CSc. zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představil studenta.

10:33 Školitel seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

10:36 Student seznámil přítomné s tezemi své disertační práce. Sdělil zejména následující:

Student nejprve shrnuje hlavní téma své práce, jímž je postihnout roli imaginace a imaginárna ve filozofii Mikela Dufrenna. Imaginace se jeví jako nejvhodnější hledisko nebo vodítko pro porozumění Dufrennovu pojetí estetiky a jeho teorii *a priori*. Dufrennova koncepce imaginace se vymezuje vůči jejímu tradičnímu pojetí jako něčeho nereálného ve smyslu popírání reálna, tj. jako subjektivních výtvorů jako jsou např. halucinace nebo sny. Dufrenne pracuje s pojmem imaginárna, který označuje obrazy, které spolupracují se smyslově daným reálnem. V tomto ohledu polemizuje s koncepcí imaginárna Jeana Paula Sartra. Podle názoru studenta je Dufrenne přesvědčeným fenomenologem, pro kterého musí být východiskem každého jednání žitá prezence. Oddělování subjektu a objektu je možné v souvislosti s bezprostředním vnímáním světa. Dufrenne nabízí teorii imaginace, která nemá být výtvořem subjektu.

V dalším kroku student přibližuje strukturu práce, která sestává ze tří hlavních částí: „Imaginace jako vzor estetického vnímání“; „A priori a imaginárno“ a „Zkušenost a hloubka“. Student považuje za problematické Dufrennovo kombinování terminologie. Na jedné straně užívá Dufrenne fenomenologické pojmosloví, na straně druhé se uchyluje ke kantovské perspektivě a pojmosloví dualismu, které je s fenomenologií neslučitelné. Student následně přechází ke stručnému shrnutí jednotlivých kapitol.

Student představuje svou tezi následovně: Originálním jádrem Dufrennovy koncepce je podle jeho názoru spojení imaginace a nezainteresovanosti. Vzorovou silou estetické zkušenosti nemá být smyslové vnímání, ale transcendentální imaginace, tj. to, co otevírá pole zjevování. Transcendentální imaginace spouští estetickou zkušenost. Při setkání s estetickým objektem, který nás vtáhne, vytvoří transcendentální imaginace pole neutralizace. Podle vzoru transcendentální imaginace se chová tělo i mysl. Dochází k tělesnému přilnutí a zároveň reflexivnímu odstupu, což je základním momentem Dufrennovy koncepce.

Druhá kapitola je postavena na konceptu *a priori*. Dufrenne vychází z ontologické perspektivy a usiluje o překročení tradičního subjekt-objektového dualismu. Dufrenne se snaží demonstrovat, že mezi člověkem a světem je vztah blízkosti, aniž by došlo k redukci jednoho z nich. Estetická zkušenost je z tohoto hlediska ideálním prostředníkem. Dle studenta je nejpodstatnějším pojmem Dufrennova díla pojem *a priori*, který má vystihovat základní vztahy člověka a světa a není závislý na empirické zkušenosti. Pojem *a priori* odhaluje řád lidství, všeobecně platné konstanty, které vystihují bytí člověka ve světě hlubším způsobem. V estetické zkušenosti jsou subjekt a objekt v rovnocenném vztahu. Pouze v estetické zkušenosti může recipient zakoušet pravdivá svědectví ve světě. Oproti tomu, pravdy vědy nebo filozofie nejsou schopny zachytit složku aisthesis. Aisthetické aspekty estetické zkušenosti jako např. smyslové pocíťování, tělesnost nebo imaginárno jsou z Dufrennova hlediska nejpodstatnější, protože chápe nejsmyslovější části jako východisko k nejhlubším interpretacím. V závěru student ukazuje, jak je pojem *a priori* spojen s imaginací. V ontologické rovině zaujímá pojem imaginace ústřední roli. Dufrenne se lépe vyhýbá nástrahám starších filozofií. Důležitost imaginace se zde stává korelátlem imaginárna, imaginace a imaginárno umožňují přechod do hlubinné roviny *a priori*.

Třetí kapitola navazuje na tento moment a věnuje se přechodu mezi zkušenostní a hlubinnou rovinou. Zde se student neomezuje pouze na Dufrenna, ale zaměřuje se na polemiku s obecně sdíleným pohledem empirického relativismu, který veškerý smysl vyvozuje z poznatků

zkušenosti. Za zástupce tohoto směru student volí Edwarda Bullougha a jeho koncepci psychické distance, konkrétně antinomii distance, jejíž princip lze shrnout následujícím způsobem. Dle Bullougha má člověk tím větší estetickou zkušenost, čím větší má zkušenost empirickou. Proti této tezi je kladena Dufrennova teorie *a priori* a jeho pojmová distinkce mezi povrchním a hlubokým. Povrchní vrstvě odpovídají zkušeností nabytá data, vrstvě hluboké Dufrennovo *a priori*.

Další polemika je v této kapitole vedena s hermeneutikou, konkrétně se vztahem zkušenosti a hloubky u Hanse-Georga Gadamera a Paula Ricœura, pro které je určující princip „hermeneutického kruhu“, dle něhož je naše porozumění smyslu určováno našimi empiricky nabytými poznatky. Oba autoři kladou na estetickou zkušenost ty nejvyšší kognitivní nároky. Ve srovnání s Gadamerem a Ricœurem se ukazuje Dufrenne radikálnější, protože samotné *a priori* je dle jeho názoru na zkušenosti nezávislé. Student shrnuje hlavní cíl kapitoly „Zkušenost a hloubka“, jímž je ukázat, v jakém vztahu se nachází empirická a apriorní rovina v Dufrennově myšlení a jak dochází od přechodu od jedné do druhé. Ve srovnání s hermeneutikou se hlavní síla Dufrennova projektu ukazuje v promýšlení smyslových aspektů, v jiných oblastech je jeho koncepce problematičtější, především ve vztahu k jeho koncepci *a priori*.

Student shrnuje hlavní jádro své práce, tj. význam imaginace a imaginárna. V dodatku práce se student věnuje srovnání Dufrennova pojetí imaginárna s hlubinnou psychologií, především s teoriemi Sigmunda Freuda, Carla Gustava Junga a Gastona Bachelarda. Student nalézá řadu styčných momentů mezi oběma koncepcemi, konkrétně podobnost Dufrennova pojetí apriorního základu a problematiky nevědomí u hlubinných psychologů. Prvotní ambicí bylo srovnání pojmu archetyp (Jung) s pojmem *a priori*, avšak dodatek práce se tímto srovnáním nevyčerpává, ale věnuje se i dalším analogiím.

11:06 Oponent doc. Mgr. Josef Fulka, Ph.D seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položil studentovi tyto otázky:

Co znamená pojem invence v souvislosti s termínem *a priori*? Co je jejím mechanismem?

Co je nekonečným úkolem *a priori*? Jak víme, že se odhalí všechno?

11:12 Oponent prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc. seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položil studentovi tyto otázky:

Je možné vzít v potaz empirickou estetiku (kostnickou školu) v kontextu úvahy o empirických rámcích? (s. 93 práce studenta)

Dále prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc. upozornil na možné souvislosti s jinými mysliteli, především z období romantismu, konkrétně Johannem Gottfriedem von Herderem, Jeanem-Jacquesem Rousseauem a Denisem Diderotem.

11:24 Student reagoval na vyjádření školitele.

11:25 Student reagoval na posudky oponentů a jejich položené otázky.

Nejprve se věnoval otázkám doc. Josefa Fulky, problematice invence umělců, tj. otázce, jak tato invence vzniká. Student vysvětluje obrysy Dufrennovy estetiky širěji, což mu umožňuje problém lépe uchopit. Dufrennova estetika je především zaměřená na diváka, tj. na recepci. Student upozorňuje na kapitolu věnovanou formálním aspektům díla, ale podotýká, že i tato pasáž je vztahována ke vnímateli. Otázka autora je explicitně zohledňována jen málo, proto je třeba koncepci tvůrce z Dufrennových spisů vyabstrahovat. Stanovisko studenta je, že Dufrenne se velmi blíží k romantickému chápání umělce jako génia, tj. jako člověka, kterého Příroda obdařila talentem. To, že umělec vytvoří dílo, je důsledkem mimosvětského principu. Dufrenne zohledňuje i specifické historické okolnosti, které jsou prostředkem zohledňování *a priori*. Student zároveň zdůrazňuje, že se Dufrenne ohrazuje proti determinismu.

Ke druhé otázce, tj., jak víme, že se odhalí všechna *a priori*, se student vyjadřuje následovně. Nejprve upozorňuje na souvislost s teleologií. Ta má u Dufrenna velmi specifickou podobu, protože se vymezuje vůči Hegelově verzi. Dle Dufrenna jsou v každé době k dispozici jiné *a priori*. Jak je tedy možné, že se všechna *a priori* odhalí? Podle názoru studenta se jedná o nešťastnou Dufrennovu formulaci.

Student dále přistupuje k připomínkám oponenta prof. PhDr. Zdeňka Hrbaty, CSc. Student považuje poznámky za velmi podnětné, protože umožňují nahlédnout Dufrenna v jiné perspektivě. Zajímavé je především Rousseauovo odlišení činné a nečinné imaginace ve vztahu k Dufrennovu pojetí imaginace.

Student dále reaguje na poznámku týkající se empirických rámců a využití kostnické školy. Konstatuje, že se rozhodl kostnickou školu nebrat v potaz záměrně, protože se Dufrenne vůči recepční škole vymezuje. Z tohoto důvodu se student programově rozhodl vystavět komparaci s Edwardem Bulloughem, protože ten počítá s pozicí zdravého rozumu, a tak je komparace vyhrocenější.

11:47 Oponenti (a školitel) se vyjádřili k vystoupení studenta.

K předložené dizertační práci ani samotnému vystoupení studenta nemají výhrady. Pouze doporučují další literaturu, především publikaci Jeana Paula Sartra o Baudelairovi.

11:48 Předseda komise zahájil diskusi.

V následné diskusi vystoupil:

Prof. PhDr. Vlastimil Zuska, CSc. s otázkou, jak student došel k dominanci empirismu u Edwarda Bullougha? Prof. Zuska upozorňuje na možné přilnutí tělesného a distance a možnou shodu s Dufrennem a nastiňuje pohled, ze kterého si jsou oba autoři blízcí.

Student argumentuje, že se držel především antinomie distance a předkládá vlastní interpretaci daného principu. Bulloughovu pozici srovnává s hermeneutikou a ilustruje, na čem vlastní interpretaci vystavěl. Poznámku prof. Zusky však považuje za velmi podnětnou.

11:53 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: Obhajoba disertační práce byla klasifikována prospěl/a.

Zapisovatel: Šárka Lojdová

Jméno a podpis předsedy komise:

Jméno a podpis dalšího člena komise: